ACC. N:R M. 13502: 1–33.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: Blekinge — Upptecknare: Ellen Svanström, Norrköping

Härad: Bräkne — Berättare: olika personer; se uppteckn.

Socken: Hällaryd — Berättarens yrke: bladets baksida!

Uppteckningsår: 1954 — Född år ..... i .....

Harandeskap, förlossning, barnsäng o. lyftagning. LuF 96.

s. 1–33.

Skriv endast på denna sida

A.-B. GRAHNS TR., LUND

ACC. N:R M. 13502:1.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Luf. 96
1

Havandeskap, förlossning, barnsäng, kyrktagning. Inställningen till barn, barnantalet, barnlöshet och abort.

"Barn är en Guds gåva och fattigmans plåga", var ett ordtäkt som ofta citerades. För övrigt diskuterades inte frågan om att vilja ha barn. Tron på det förutbestämda spelade stor roll. "Det var väl så utsatt," att den eller den fick många eller inga barn. Barnmorskor sades ha vissa tecken, så att de kunde säga: "Vid kommer jag inte flera gånger", eller så där. Två barn, ett av var sort, var nog idealet, de flesta familjer hade i alla fall 6-8-10-12 barn. De mest välbärgade familjerna hade sällan mera än 2-3 barn. Tvillingfödslar, "det låg i släkten", trillingfödslar har ej förekommit i skärgården. De flesta ville helst ha pojkar.

ACC. NR M. 13502:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

2

En man f. 1835 som hade många döttrar,
beklagade sig: "De duger varken till bats-
man eller knekt." Även mödrarna kunde
föredra söner, var det älsta barnet en
son fick modern bära tre stäla ringar
om hon ville och hade råd till det.
Det ansågs mera karlaktigt att ha söner:
"han duger inte till att göra en pojk",
kunde det heta om den som bara hade
döttrar. Trots det att flickorna i fiskare-
familjerna fick följa med på sjön och göra
samma arbete som pojkarna.
Barnlös äktenskap var också något sådant
som var "ikstatt" och några funderingar
om att det berodde på man el. kvinna
diskuterades inte, åtminstone inte i
äldre tider. Senare ansågs det att: "de kan
2 nog bite mer än rätt fram" = att de an-

ACC. N:R M. 13502:3.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

vände sig av krallkanter för att förhindra
havanderskap. Åtgärder för att avhjälpa ofruk-
samhet omtalades aldrig, inte heller några
särskilda tider och platser för samlag.
Allt dylikt omgavs med största hemlighet.
Var ett äktenskap barnlöst de första åren,
ansågs det som en fördel, då kunde maka-
na bo inhyses hos endera föräldrar, när
familjen växte fick de lov att skaffa sig
egen stuga. Om ett par som gifte sig omkr.
1875 berättas att de beklagat sig för att inte
ha några barn förrän de fick egen stuga.
Vid 20 år ansågs flickor giftasmogna, även om
det förekom att de gifte sig och fick barn
vid 17-18 års ålder. Två år mellan var-
je barn ansågs vara normalt.
Det talades om att "de rike har inte flera
ungar än de vill ha". Anledningen ansågs

3

ACC. N:R M. 13502:4.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND
4

vara en penningfråga, förmögenheten
skulle inte splittras alltför mycket.
Som ex. kan anföras att en dotter i
en rik familj i Skärgården, p. omkr 1860
av sina föräldrar avrådddes att gifta sig
med en friare under smaliveningen:
det är ett sådant "oslitt folkeslag".
Oslitt = fuktsamt, oslas el. anslas te = för-
öka sig. Det kan tilläggas att hon sedan
gifte sig "fint," med en rhallärare och fick
12 barn, medan den avvisade friaren i sitt
äktenskap bara hade ett barn. —
Vilka medel som användes att begränsa
barnantalet bekandgjordes inte, gissning-
arna rörde sig mellan hallon, av-
hållsamhet, och att låta barnen dia
länge. Det senare har kommit till använd-
ning i ett känt fall så tent som efter

4

ACC. N:R M. 13502:5.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

1930. Framkallande av missfall omtalas ej från äldre tider. Vid slutet av 1800 talet talades det däremot om gifta kvinnor som intog något som kallades "långpeppar" = långpeppra, i förebyggande syfte. "Di däre långpeppertäringana som står i kring knutana å spri = spyr, di skipes å få nåna ungar". Om havande kvinna som tyckte sig ha ätit någon gåva det "med vilje" vare sig det blev missfall eller ej. Även talades om att någon varit "på det vist," men det var en som hjälpte henne = framkallade missfall.

Dock talades det aldrig om att de allmogekvinnor som hjälpte som barnamorskor sysslade med fosterfördrivning, och det betraktades nog mera som synd mot Guds bud än som brott mot mänsk-

ACC. N:R M. 13502:6.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND
6

lig rättsligt att avbryta havandeskap.
Det förkom att äktenskap ingicks
först när ett barn var på väg, men di-
rekt vanligt var det inte. I en del fall
hände det att fästfolk kunde ha ett
barn som var flera år gammalt in-
nan de gifte sig. Sådant berodde oftast
på att enderas föräldrar ogillade
parlick. De utomäktenskapliga barnen an-
sågs i allmänhet som en olycka, fast det
kunde variera från fall till fall. Om t.ex.
en flicka fått barn med en fästman som
sedan övergav henne och gifte sig med
någon annan, ansågs det vara synd om
både mor och barn. Samma var förhållan-
det om fästmannen dog, men barnen var
i alla fall öäkta. Sämre ansågs de
flickor som skaffade sig barn utan att

6

ACC. N:R M. 13502:7.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

7

bestämd fästman, skaffade de sig dåtill
mer än ett barn, ansägs de ha bitit
huvudet av skammen och kunde då
kalla de horor och barnen horungar.
Modern fick ta skammen, fadern gick
fri utom i något enstaka fall då mo-
dern lättrang sig fosterlön, genom att gå
till prästen och "förbjuda lysningen" när barna-
fadern skulle ingå äktenskap. Något fall av
rättegång angående faderskap är aldrig an-
talat från skärgården.

Havandeskapet.

Hon är på det viset, hon är nöjd och icke
ensammen, hon gäer ute för tvås, stor
ökring, va' sådan, va' storkjock, hon
lägger ut, dryg på, var de allryck som
kom till användning om en gravid kvin-
na. Sådan talade någon kvinna om att hon

7

ACC. N:R M. 13502:8.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

8

var med barn förrän det syntes, några prov
för att utröna ev. havandeskap ej omtalat.
Någon särskilt noggrann uträkning tiden för
förlossningen var det inte fråga om, men något
så när torde i varje fall en ordentlig kvinna
"veta om sig", efter dess tid räknat när de för-
sta fosterrörelserna märktes. Ingel omtalat
om något sätt att medverka till att ett barn
skulle få önskat kön. Gissningar förekom
angående barnets kön, med ledning av moderns
utseende: "hon är så låg=ful, så hon kommer
nog nå en pöjk." Uttrycket betecknar att
modern var brunfläckig i ansiktet. Det
kunde också heta: "hon är så pigg-magad,
så hon får nog en pöjk." = magen var hög.
Undersökningar under havandeskapstiden
har inte förekommit förrän framåt på 1930 talet
och då oftast endast i de fall då modern

8

ACC. N:R M. 13502:9.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND
9

skulle föda barnet på barabetten, eller i de fall då blödningar e.d. förekom under graviditetstiden. Den blivande modern skötte sina sysslor som vanligt, så länge hon orkade, givetvis undvikande allför våldsamma rörelser, lyftande av tunga saker o.dyl. Hygienen var densamma som vanligt, efter vars och ens anlag för renlighet, undantaget var väl att bröstvårtorna skulle skötas om. Inga regler beträffande födan, så att något var förbjudet, det som skulle iakttagas var mest att undvika sådant som kunde orsaka att barnet fick kyte. Såsom eldsmärke, ifall modern brände sig eller blev skrämd av eld, harlåpp, ifall hon högg in yxan i ett vedträ och lät den sitta kvar, förotterskri, om hon rapade åt någon genom ett stängt fönster, och mycket annat.

9

ACC. NR M. 13502:10.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

10

Några särskilda kläder för blivande moder förekom inte, det vanliga var att linningen på kjolen skarvades, för att den skulle räcka till. Det viktigaste var att de hade kläder att skyla dig med för de fick vara med i allt arbete, även på sjön i det längsta. Underkjolarna kräks för det mesta med band så de var ju lätta att gjustera till önskad vidd, benkläder var inte vanligt förän efter 1900, (och då var det mest barn och yngre flickor som använde dem.) Ingen särställning för den blivande modern, utom det att hon hölls åtskilda av dem som var äldre och förtänksamare, för att ej få se eller höra något som kunde orsaka lyte. "Det är inget för dig att se, på som du har det ställt" kunde det heta i dylika fall.

ACC. N:R M. 13502:11.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

11

Husmodern fick sköta sina sysslor ute och inne som vanligt, och för fiskarhustrurna var det då att tillhand följa med på fiske och i varje fall fara till stan och stå på fisktorget så länge hon någonsin orkade. Även om familjen hade en piga (vilket var ganska vanligt i fiskarfamiljerna, åtminstone lilla barnen växt opp och se efter varandra) så var ~~detta~~ då denna piga oftast en yngre flicka som inte dugde till att ersätta husmodern på fisktorget. Den agifte blivande modern blev än mindre hänsynsfullt bemött, i det fall att hon tjänade fick hon väl behålla sin plats så länge hon kunde sköta sitt arbete, några särskilda åtnjutanden unnades ej. För det väntade barnet syddes kläder, full utstyrsel, till det första barnet åtminstone

11

ACC. N:R M. 13502:12.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND
12

Vanligtvis sydde modern själv plaggen, det kalladdes "smådy", kanske 3 plagg av var sort, sedan blev det att komplettera efterhand. Vaggan togs icke fram förän barnet var fött. Hjälp till förlossningen långa des väl ej särskilt, i äldre tider sköttes ju förlossningen av någon närboende kvinna som var kändig, för ökändes vidkommande var det på 1870-80 talet Korsa-Lisbeten och Svarta Ella som var hjälpredor och barnmorskor. Dessa anlitades även sedan det blivit barnmorska i socknen, innan det blev lagstadgat att utbildad barnmorska skulle sköta förlossning. Den bonde som hade sin gård närmast sjön, på fastlandet, var sjövakriven till barnmorskehjuts, barnmorskan hämtades icke

12

ACC. NR M. 13502:13.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND
13

förrän i sista stund. Föddes barnet innan
hon kunn komma, fick någon granne rinna
ta hand om fallet och skilja moder och
barn. Andra förberedelser var att baka
bröd, tvätta o. dyl. så inte hushållet
skulle råka i olag under den tid hus-
modern låg i barnsäng. Vid missfall
iakttogs inga särskilda åtgärder, utom
vid svårare fall då barnamorska kunde
hämtas. Missfall anpiqs allmänt bero på
kroppsansträngningar, eller att det var
något fel med modern, i de fall där det
inte antogs att modern "haft några konster
för sig". Ofullgångna foster skulle läggas
i vigd jord. Vilket inte hindrade att mind-
re nogräknade personer grävde ner så-
dant liv var som helst. "Åkelunsar"
kallades ofullgångna foster. Det sades

13

ACC. N:R M. 13502:14.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

om ett ställe där husmodern fått flera
missfall: "Di har grävt mer så många
"ärkelsussar" så vart enda skinpör
lever." Lever = rör sig. Det anspås mänligen
att de ej fick ro annat än i vigd jord.
Som ett ex. omtalas att en man sagt till
sin gravkvinna, (som nyligen bebyll-
des för att "hjälpa kvinnor t. missfall")
"jag kan mera vad du har för dig,
i natt när jag kom hem från sjön
stod det en liten daka på din trapp."
Något särskilt att göra i fall en havande
kvinna "gick över" omtalas inte, inte
heller vad det anspås leda på. Helst
på skämt kunde det sägas: "hon har nog
gått över ett korsavalt," ett gammalt
talesätt gjorde gällande att om en havande
kvinna gick över en plats där en häst

ACC. N:R M. 13502:15.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND
15

valkrat = vältrat sig, skulle hon få barn
nitt barn ett år. Något känt fall av
detta har dock ej omtalats.

Förlossningen.

Kallades barnsäng, ligga i barnsäng
barnsängskäring, samt mera skämt-
samt Fystelandsresa. (Misfall kallades
allmänt "förlorad resa".) Någon särskild
plats, vare sig rum eller säng för förlossningen
fanns icke. Alla stugor i skärgården hade
bara ett rum med eldstad, stugan, och
där vistades familjen, arbetade, åt och sov.
Samt föddes och dog. Förlossningen skedde
vanligtvis i sängen, endast vid svårare
fall användes ett bord. Rummet skulle
givetvis vara varmt vintertiden, då barna-
des också lyse, varmt vatten skulle finnas
till hands, tvättfat, handdukar, eller

15

ACC. N:R M. 13502:16.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

i bruk på det, nya linnekläder.
Ofrom barnmorskan eller den kvinna som
skötte om förlossningen i hemmet ställe,
var det mäjligen barnaföderskans mor
närvarande, kanske husets piga, eller nå-
gon annan som viddalats att sköta hus-
hållet, under barnsängstiden. Några andra
bjudkallades inte. Fadern fick väl närvara
men det lyckes ha varit sällsynt att han
var det. För fiskargubbarna var det inget
ovanligt att de, när de kom hem från
fiske på morgnen fann hustrun i barn-
säng och allt var överstökat. Barnen
fick inte närvara, de skickades iväg
till någon granne ifall det inte var
den årstiden att de kunde vistas ute.
Barnmorska kallades endast de som var
utbildade för yrket, övriga kvinnor som

ACC. N:R M. 13502:17.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND
17

skatte om förlossningar kalladas vid sina namn. Det omtalades att ingen fick låna till barnmorska som inte själv hade fått barn, för övrigt inget särskilt bekant om deras sociala ställning eller dylikt. På 1880 talet skulle en barnmorska ha 150 av bönder och 75 öre av torpare och fiskare. Därutöver vankades det alltid något in natura, fisk vid förrättningar i skärgården t. ex.
Det lär ha funnits de som klagade, när det blev tvång att nyttja barnmorska skulle tillkallas, för besväret att hämta henne och ändå betala lika mycket som de brukade ge "Svarta Ella". Inne innan bodde i skärgården, så där blev det inga svårigheter för bärtokjuts. "Svarta Ella" och hennes kollegor hade väl ingen

ACC. NR M. 13502:18.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND
18

särskild lakan, men betalas skulle de, det gällde att stå väl hos dem till nästa gång. Förlovningsställningen var liggande, så vida inga särskilda svårigheter uppstod. Rent skulle det vara i sängen, lakan förekom vid åtminstone på den tiden när sängarna bäddades med lös halm, då användes lakan. Senare stoppades halmen i var till madrasser och då var lakan bortlagda av fattigt folk, f.ö. användes endast underlakan. Självfallet skulle barnsängskvinnan ha det så snyggt som hunt förmådde, med tanke på att barnmorskan var en "främmande". Inget berättas om något som skulle läggas i sängen, troligt är väl att skäl av något slag användes till skydd mot

ACC. N:R M. 13502:19.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

19

vuda makter, lika väl som stål
lades i vaggan för att skydda barnet.
(aug. "mammens lyckor" så har det för-
kommit när en ko vid kalvning ej del-
vis "läkt" = stuppit efterbörden, att ett
par musteldsonger används, för att
slå kon över kosryggen med.)
Barnsängskvinnan skulle ha en rev
särk på sig. Värkar kallades "kjyngar"
de första, de senare kallades kryst vär-
kar, eftervärkar kallades "rev."
Gammorkarna hade droppar som kun-
de på skynda förlossningen, det brukade
fall då missbrukats, så att modern
fått plågas onödigt. Några lugnande me-
del nämnas ej, för övrigt hjälptes den el.
de som var närvarande åt att fullborda
dåtta förlossningsarbetet genom att

19

ACC. N:R M. 13502:20.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

20

stödja, lyfta, hålla om ryggen.
Enligt barnmorskas utsaga, var det sällan
eller aldrig som läkare tillkallades, "de är
så rädda för doktor." (detta var 1907.)
Allmänheten däremot ansåg att det gick
barnmorskans yrkesära för när att be-
höva hjälp av doktor. Jag nämnde något fall
av förlossning i skärgården, där läkare
behövt tillkallas. Barnmorskan skulle
kunna rätta till en felaktig fosterläge
och även allmogebarnmorna som agerade
barnmorskor borde ha varit ganska
skicklige. Att någon instrument vid förlossning omtalas är an-
märkningsvärt är tångförlossningar av yrkes-
barnmorskor. De hygieniska förhållan-
dena blev självfallet bättre när en
barnmorska hade hand om förlossning.

20

ACC. N:R M. 13502:21.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Hur det förhåll sig med övriga hjälpredor berättas inget om, den förut nämnda "Korsa-Lisbeten" skulle i varje fall ha varit mycket renlig av sig.

I fall liken medgav det skulle åtminstone kammarkan ha förtäring, mat eller kaffe, vilket hon nog kunde tycka, efter sin färd. Också de övriga i hushållet fick tro att ha mat, någon extra förplägnad förekom inte. Det omtalas inga särskilda förhållningsregler för fadern, inte heller något om att överföra närkarna på honom. Den som skötte förlossningen tog emot barnet, den avklippta navelsträngen tog ej hänsyn. Så snart som möjligt tvättades barnet, d. v. s. tvättades, tvagning i balja förekom inte. Vattnets temperatur tog på "känn". Enligt gammalt folks

ACC. N:R M. 13502:22.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

vissa skulle förr badvattnet vara kallt, för att barnet ej skulle bliva fruset av sig. Mynt i badvattnet omtalas ej. (Troligen är eld och stål.) Barnet vägdes, lades i en blöja, två av hörnen knöts ihop och så hängdes det på betsmanskraken. Att vilken åtgärd på talades inget om. Barnet badades = tvättades och klädde så snart som möjligt av barnamorskan. Att barnet räckes till fadern först sägs ingenting om, utan barnet lades till modern på bröstet som möjligt, spädbarn låg alltid i sängen på mellerna, i vaggan endast på dagarna. Barn som var födda med sjuhätta = segerhuva ansågs få tur i livet, då skulle den torkas och förvaras av. skulle de bära den på sig. Söndags-barn skulle också ha tur, och likaså

ACC. N:R M. 13502:23.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

23

förstdagsbarn få förmåga att se och
höra övernaturliga ting, (i fall de var
födda innan solen gick upp.)
Barn som föddes med ansiktet upp-
åt skulle drunkna. Det barn som föddes
"med fart" skulle bli fortfärdigt.
Efterbörden hade inget annat namn.
Den och vad övrigt var från förlos-
ningen, vatten som moder och barn
tvättats med och det som handdukar
och dyl. trättats i gräfdes ner under
en jordfast sten. Det var noga
med att dylikt inte kom i sjön.
För att skrämma onormala blödningar hädda-des
sängen högt vid fotändan, barnmorskan
sades ha några slags droppar för ändamål-
et. Någon efterbehandling av barnmorska
förekom inte, den värd modern svarar

ACC. N:R M. 13502:24.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

behövde, fick hennes mor eller annan lämplig person skåda om. Modern skulle bindas efter förlossning, helst skulle det vara ett speciellt anpassat med spännen och band, så den kunde regleras, kallades "jürsel".
Från 1870 talet har berättats att det var brukligt att "jiska" dödfödda barn för att utröna om det fanns liv eller ej.
Var barnet dött begravdes det, så nära jag vet utan ceremonier. Ingot fall omtalat då barn skurits ut ur död moder.
Tron på att död kvinna födde barn efter döden, i graven, och hon skulle då ha en uppsättning småbarnskläder i kistan. Ett fall berättas, där modern trots det "gick igen", ~~trots detta~~, det antogs då att hon varit med trillingar, varför ytterligare en uppsättning småbarns-

ACC. N:R M. 13502:25.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

25

klåder, lär ha tilldragit sig omkr. 1850-60.
Barnmorskan skulle ha mat av något slag
innan hon gav sig iväg igen och i det fall
allt gått bra fick modern vitvä mat.
Att barnmorskan hade barnen med sig i
väskan var det gängse talesättet när
det gällde att tillfredsställa äldre syskons
nyfikenhet.

Barnsängstiden.

Ligga på grötasidan = grötasidan var
ett skämtsamt uttryck om barnsängs-
kvinnor. Liggetiden efter förlossningen var
mycket olika, allt efter förlossnings art.
Två - tre dagar, det ansågs duktigt att
stiga upp så snart som möjligt. Om min
farmor berättas det att hon på e.m. samma
dag hon fått barn, hon satt i sängen
och "klöftade en sjåkka krakar".

25

ACC. N:R M. 13502:26.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Med detta menas att hon ägnade av
en långren på 500 kvakar ett arbete
som är mycket pall tag en dryg timma
i anspråk, förutom att det erfordrades
en del svängande rörelser med armar-
na. Detta tilldrag sig i julveckan 1862.
Och det blir inget mer av det hittar, men
en annan gång låg hon en månad efter
förlossning, om hon företagit sig något då
omtaladdes inte. Barnmorskorna ansåg det
modern att ligga en vecka, men sällan
låg någon så länge. Komplikationer kunde
vara blodpropp, för vilket doktor kunde få
anlitas. Även barnsängsfeber omtalas, vad
som gjordes för din innan det blev vanligt
att söka läkare omtalas ej.
"Död i barnsäng" är en anteckning som
ofta förekommer i gamla kyrkeböcker, den

ACC. N:R M. 13502:27.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

27

avsåg kanhända även part av barnsångs-
leken. Särskilda föreskrifter och förbud
för barnsängskvinnan ej omtalat.
Klädseln var inget särskilt, hon låg i
en säck, då som annars, men med
ullstrumpor på, även om det var sommar
vilket jag vet vara fallet så sent som
1907. Sängen skulle väl vara på byggg
som huset förnådde, med kanke på
en. kvsäk. Husmoderns sysslor utfördes
som förut nämnts av kvinnans mor, ev.
pigan. Inga gåvor till familjen, endast
"barnsängsgröt" till modern, eller oftare
"dricka välling" = ölpupa, för att hon skulle
få mycken di. Ingen kyudning förekom.
De som kom var objudna. Man undvek
helst att besöka ställen där som fanns
barnsängskvinna, då sades att han fick

27

ACC. N:R M. 13502:28.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

28

"Smaka barnafoten". Modern ansågs väl på något sätt även fast mycket talades inte därom, hon anpågs i varje fall inte så even att hon inte fick sköta sina husliga sysslor, när hon kom ur sängen. Närmare beskrivningar på denna ceremoni förekom inte. Det enda förbud som omtalas var att en kvinna som var "inom kyrka" = icke kyrktagen, skulle inte gå in i främmande hus för då fick de vägglöss där. Något för den nyfödde fadern att iakttaga, eller några seder och bruk för honom omtalas ej.

Kyrktagning.

Tas i kyrka, gå i kyrka, var de gängse uttrycken. Viss tid mellan förlossning och kyrktagning angavs ej. På 1800 talet skulle barnen döpas när de var en vecka gamla, senare ändrades det att

ACC. N:R M. 13502:29.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ett flickebarn skulle var fyra veckor och en gosse sex vid dopet. Och då skedde kyrktagningen samtidigt. Kyrktagning av män är okänt.

Tradigen anmäldes kyrktagning samtidig med anmälan om barnets födelse och dop till prästen, avgift ej omtalad. Med undantag att fisk, t.ex. medtogs till prästen vid anmälan.

Svartklädsel var brinnan oftast, men någon särskild föreskrift angående klädsel förekom icke, åtminstone hellre någon skillnad från eller efter kyrktagningen. Något överensstämmande barnets klädsel i samband med moderns kyrktagning aldrig omtalat, icke heller om några särskilda följeslagare. Skedde denna i samband med dopet, var barnets gudmor

ACC. N:R M. 13502:30.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

och en eller två fadderar med. Mannen
kunde också vara med men det var icke
alltid. Något särskilt att iakttaga under
kyrkvägen omtalas ej. Kyrktagningen
ägde rum efter hägnässan och i de fall
jag sett var kvinnan i kyrkan under
nässan, någon särskild bänk var ej an-
visad, men vanligtvis satt hon i någon
av de främsta bänkarna. Kyrktagningen
ägde rum vid altarringen, flera kunde kyrk-
tagas samtidigt, särskild rangordning torde
ej ha förekommit. Prästen trädde inför
altaret, kvinnan gick fram och föll på
knä, prästen lästa bönen, varefter kvinnan
reste sig, prästen tog hennes i hand och
sade: "Herren ledsage dig i din samling och
frukta nu och till evig tid! Amen.
Varefter kvinnan återtog sin plats.

ACC. N:R M. 13502:31,

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

31

Gåvor till prästen eller någon slags offer omtalas icke, ej heller någon slags undfägnad till kyrkobesökare. Har hört berättas att ogift moder kyrktags vid kyrkodörren.

Har inget hört berättas om att kvinna som fått missfall blivit kyrktagen, inte heller om någon annan handling i stället, eller att något särskilt iakttags vid begravning av kvinna som ej var kyrktagen. Ingen särskild förrättas i hemmet med anledning av kyrktagningen, inte heller något angående hemvägen från kyrkan. Några gillen i samband med kyrktagning förekom inte, annat än i de fall då den förekom i samband med dopet. Detta gäller den stora allmänheten i skärgården. Sedan fanns ju de som var "rika", som hade prästen hemma hos

31

ACC. N:R M. 13502:32.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

sig och hålt kalas, i dylika fall bun-
de modern kyrktagas hemma.
Något bruk att gå till kyrkan söndagen
efter kyrktagningen förekom ej.
Åtminstone till 1910 var kyrktagning
allmän sed och efter den tiden
fortsatte åtminstone äldre mödrar
dit samma, medan de yngre knappt
kyrktogs vid första barnets födelse
och sedan inte brydde sig mer det.
De som talade för kyrktagningen var
de äldre, som ansåg det som en tack-
samhetsgärd åt Gud för att allt gått
väl, en gammal vacker sedvänja,
lika mycket som de ansåg det vara den
reningsceremoni som avsågs. De yngre
ville vara mera upplysta, det där med
orenhet var bara gammalt skrock.

ACC. N:R M. 13502:33.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

"Vad sku det tjäna till" sades det och
därmed kom kyrktagningen ur
bruk ganska fort. Samtidigt råkade
förfallet mot att bränna prännande
hus för kyrktagningen i glömska.
Även om det nog var en och annan
äldre som hållt mätte en dylik kvin-
na utanför i full de sig inne kom-
ma. Uttrycket vara "inom kyrke",
verkar på något sätt folkligt.
"Stå utom kyrke", skulle ju för den
göra som förbrutit sig, ex. kommit
levande till kyrkan.